

Csalás és a csalásfelderítéssel kapcsolatos könyvvizsgálói felelősség

2015 November 4.

Magyar Könyvvizsgálói Kamara – 2015 November 4.

Tartalomjegyzék

<i>Fejezet</i>	<i>Tartalom</i>	
1	Bevezetés – Néhány adat	3
2	Csalás fogalma – csalási háromszög	8
3	Csalás fajtái és a könyvvizsgálói felelősség	17

Bevezetés

Néhány adat

1

Vállalati Botrányok

6. Baumag-ügy

A Baumag a szövetkezeti forma kikapuit kihasználva a banki kamatokról

4. Kulcsár-ügy

A brókerbotrány még 2003 nyarán tört véget. A vád szerint Kulcsár Attila a K&H Hitelbank brókercégeinek, a K&H E... munkatársaként jogosulatlanul for... befektetők pénzét, s ezzel... vádlott volt, köz... a K&H

MNB-alelnök: Le kell vonni a brókerbotrányok tanulságait

MTI, 2015. szeptember 4., péntek 15:36 91

A pénzügyi felügyeletnek, a jogalkotónak, a piaci szereplőknek, a könyvsajtónak, a bűnüldöző szerveknek és az ügyfeleknek egyaránt le... brókerbotránvok tanulságait – mondta a Magyar Nemzet

Sokan bedőltek a havi 15 százalékos hozamnak

2014. március 17., hétfő, 11:45 • Utolsó

VW-botrány: a Mercedes, Mazda, Honda, Mitsubishi dízeljei is érintettek

2015. 05. 5. 18:04 **ŐRIZETBEN BÍRÓ PÉTER, A LOMBARD-VEZÉR**

Korábban megírtuk, hogy Bíró Péter, a Lombard Zrt. tulajdonosa április 8-án önfeljelentést tett a Lombard Kézizálog Zrt. ügyével kapcsolatban, és több milliárd forintos csalás gyanújával nyomozás indult az ügyben. Most úgy tűnik, hogy a Nemzeti Nyomozó Iroda munkatársai áttörést értek el az ügyben, és őrizetbe vették a vállalkozót. Ezzel nem melleleg Bíró Péter lett ebben az idényben a második futballklub-tulajdonos, akit rabosítottak.

24.hu
2015. 10. 11. 10:51

  25 116

knak, akik havi 15

Visszaélések hatásai - Néhány adat

A visszaélési kockázat valamennyi vállalatot érintő, napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kapó kérdés. A vállalati visszaélésekről elmondható, hogy:

A visszaélések ára magas

- Árbevétel 5%-a*
- A veszteségek legalább **58 %-t sosem sikerül visszaszerezni***

A megelőzés eredményszerűbb, mint az utólagos feltárás

- Etikai forródrótot üzemeltető társaságok is estek csalás áldozatául, de ezen társaságoknál a csalások **41%-al kevésbé voltak költségesek és 50%-al hamarabb kerültek felderítésre***
- Csalás elleni kontrollok jelenléte **alacsonyabb összegű csalási károkat** és rövidebb elkövetési intervallumokat eredményezett

* *Report to the Nation*

Gazdasági visszaélések és a csalás kockázata

A PwC 2014-es Globális Gazdasági Bűnözés című felmérésének magyarországi eredményei azt mutatják, hogy minden negyedik (26%) magyar vállalat tapasztalt egy vagy több gazdasági visszaélést az elmúlt 24 hónap során. Sok esetben a gazdasági bűncselekmények vagy véletlenül derültek ki, vagy olyan módon, amelyre a vállalat vezetésének semmilyen befolyása nincsen.

- **Hűtlen kezelés** - Hagyományosan a hűtlen kezelés a leggyakrabban előforduló bűncselekmény a megkérdezett vállalatok többségénél (63%).
- **Beszerzési csalás** - A beszerzési csalás külön csalásfajtvává vált, miután a **válaszadók 25%-a jelentett ilyen visszaélést**. A legfőbb kockázati tényező a beszállítók pályáztatása és kiválasztása.
- **Korrupció és vesztegetés** - A korrupciót a rossz hírnév és a pénzügyi veszteségek miatt világszerte az üzleti életet érintő legnagyobb kockázatnak tartják. Mindez egybevágh a PwC Globális Vezérigazgató Felmérésével, amely szerint a korrupció és vesztegetés jelenti az üzleti növekedést érintő legnagyobb kockázatot.
- A csalásnak áldozatul esett válaszadók **58%-ának** becslése szerint a vállalat gazdasági bűncselekményekből eredő pénzügyi vesztesége **100 000 és 5 millió dollár közötti**

Teljes felmérésünk az alábbi linken érhető el:

http://www.pwc.com/hu/hu/kiadvanyok/globalis_gazdasagi_bunozes_felmeres.html

Visszaéléssel kapcsolatban megválaszolandó kérdések:

- Ha visszaélést akarunk feltárni tudunk kell, mit is kell keressünk
- Ha visszaélés előfordulását akarjuk megakadályozni, tudnunk kell, azt mi okozza

Csalás fogalma – csalási háromszög

ISA 240, SAS99

2

Mi a csalás?

ISA definíció

240-es Nemzetközi Könyvvizsgálati Standard:

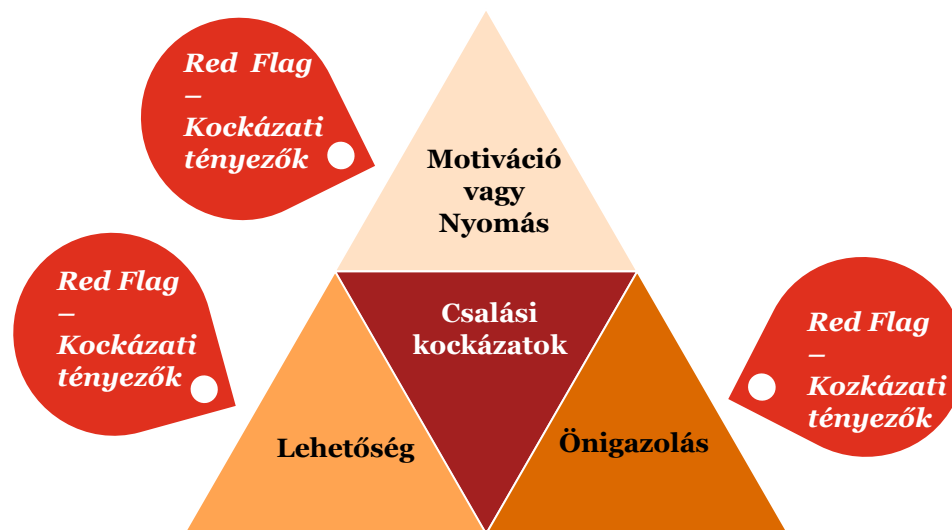
- szándékos cselekedet
- amit a menedzsment bizonyos tagja / tagjai, vállalat irányítói, vállalat alkalmazottai vagy harmadik felek
- megtévesztés alkalmazásával
- Illetéktelen vagy jogosulatlan haszonszerzés céljából követnek el

99. sz. Könyvvizsgálati Standard Előírás:

- A visszaélés olyan szándékos cselekmény, amely a könyvvizsgálandó beszámoló jelentős mértékű torzítását eredményezi

Csalási Háromszög és csalási kockázatok (Red Flagek)

A Csalási-háromszög: 3 tényezőnek kell fennállnia ahhoz, hogy a csalás bekövetkezzen

August 2015
10

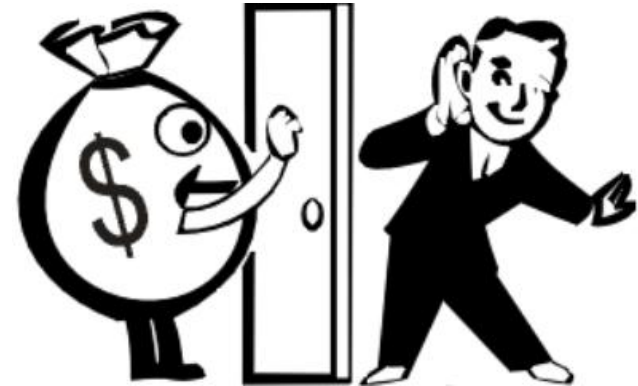
Csalási Red Flag ISA 240

Red Flag-nek azokat a kockázati tényezőket nevezzük, melyek arra utalhatnak, hogy a csalást követték el

- A csalás gyakran rejtett és ezért nehéz észrevenni. Fontos megérteni a cég környezetét így a könyvvizsgáló észrevehet olyan tényezőket, melyek arra utalhatnak, hogy csalás történt. Ezeket nevezzük csalási kockázati tényezőknél vagy red flag-eknek.

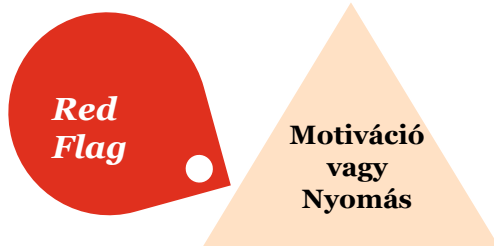
Kockázati tényezők: Lehetőség (SAS 99)

Az elkövető bizalmi pozíciót tölt be és a szervezet kontroll hiányosságaival tisztában van, valamint rendelkezik az elkövetéshez szükséges tudással

- Menedzsment hatékony ellenőrzésének hiánya
- Becsléseken alapuló pénzügyi kimutatások, melyek nehezen alátámasztható személyes ítéleteket, bizonytalanságokat tartalmaznak
- Szokatlan vagy nagyon komplex tranzakciók különösen a periódus zárás környékén
- Nem hatékony könyvelési- informatika és kontrol rendszerek
- Elkövetők fegyelmezésének hiánya (retorzió hiánya)
- Felelősségek szétválasztásának hiánya (segregation of duties)
- Információhiány (káosz)

Kockázat: Motiváció vagy Nyomás (SAS 99)

Csalás gyakran az egyénre nehezedő nyomás következménye

- Személyes pénzügyi válság
- Gyenge pénzügyi teljesítmény következménye
- A társaság pénzügyi teljesítménye negatív hatással van a személyes jövedelmi szintre
- Kimagasló nyomás a tervezett vállalati célok elérése érdekében
- Folyamatos negatív cash flow profit jelentés mellett
- Magánéleti problémák

Kockázat: Önigazolás (SAS 99)

- Viselkedés vagy életstílus váltás
- Nem megfelelő értékrend és etikai normák kommunikációja
- A nem megfelelő szaktudással rendelkező menedzsment tagok túlzott befolyása meghatározó pénzügyi és számviteli kérdésekben
- Kimagasló érdekeltség a társaság részvényértékeinek fenntartásában vagy növelésében
- Ismert hibák/hiányosságok javításának folyamatos elmaradása

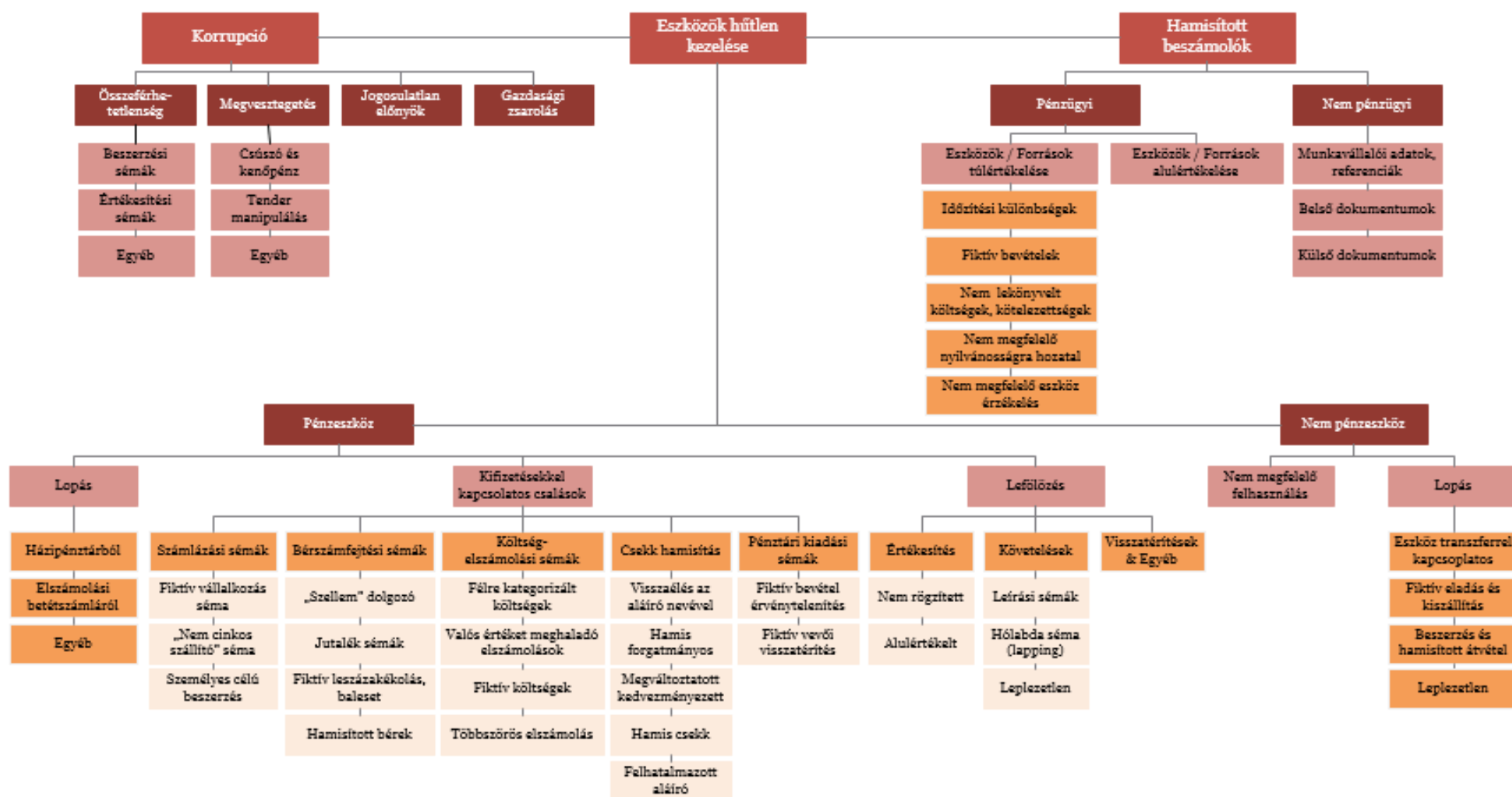
Az Önigazolás példái:

- „Mindenki ugyanezt csinálja”
- “Nekik ez nem tétel”
- “Ez csak egy kis kölcsön... mindenképp visszafizetem”
- “Én nem akarok és nem is okozok kárt senkinek”
- “Csak azért csinálom, hogy az üzlet tovább folyhasson”
- “A vesztegetés természetes ebben az üzletágban”
- “Az én tettem teljesen elfogadott ebben a pozícióban”

“Az önigazolás egy képesség, arra, hogy egy csaló meggyőzze magát arról, hogy amit tesz az elfogadható, így lehetővé teszi, hogy az egyébként tisztességes ember butaságokat csináljon.”

A Guide To Forensic Accounting Investigation (Thomas W Golden)

Visszaélési sémák fő csoportjai

Csalás fajtái és az ehhez kapcsolódó könyvvizsgálói felelősség

ISA 240

3

ISA 240 folytatás – A könyvvizsgáló felelőssége a csalás lehetőségének felmérése a könyvvizsgálat során

“A könyvvizsgáló megfelelő bizonyosságot kell szerezzen arról, hogy a könyvvizsgált pénzügyi beszámoló nem tartalmaz lényeges hibákat függetlenül attól, hogy azt csalás vagy hiba okozta”

“A könyvvizsgáló meg kell, hogy őrizze szakmai szkepticizmusát a könyvvizsgálat lefolytatása alatt annak érdekében, hogy a csalás lehetőségét ami materiális hibához vezethet észrevegye. Ezt nem befolyásolhatja a vállalat vezetésével kapcsolatban szerzett korábbi évekből származó tapasztalata azok becsületességével és tisztességességével kapcsolatban.”

ISA 240 folytatás – a visszaélés főbb fajtái

- A könyvvizsgálónak/ellenőrnek kétféle szándékos téves állításra („ferdítésre”) kell ügyelnie: a **beszámoló meghamisításából** eredő, illetve az **eszközök hűtlen kezeléséből** adódó téves állításra.
- Ezen kívül, a az ISA 240 a **korrupció** feltárását is előírja.

Meghamisított beszámoló (ISA 240):

Ilyen beszámolóról akkor beszélhetünk, ha a(z) (éves) beszámoló **szándékos** számszaki vagy közzétételi **hibákat tartalmaz**, illetve abból **szándékosan adatokat hagytak ki**:

- azért, hogy a beszámoló felhasználóit félrevezessék
- ezek a beszámolót jelentős mértékben befolyásolják
- Anyavállalt/tulajdonos elvárásai miatt

Példák:

- Költségek aktiválása
- Fiktív bevételek elszámolása a részvényárfolyam/profit növelése végett
- Céltartalékok hiánya
- Hitelek bevételként való elszámolása

Meghamisított beszámoló (ISA 240) folytatás:

Tipikusan hogyan történhet:

Az elkövetők számos esetben a vállalat vezetői, akik különféle technikákkal megkerülik az ellenőrzést, mint például:

- Fiktív főkönyvi könyvelések
- Gazdasági döntésekhez kapcsolódó feltételezések önálló megváltoztatása, szakmai döntés megváltoztatása
- Gazdasági események elszámolásának kihagyása, előrehozatala vagy késleltetése
- A beszámolót potenciálisan befolyásoló tények elrejtése, illetve elhallgatása
- A pénzügyi helyzet vagy a pénzügyi teljesítmény más fénybe való beállítását célzó összetett tranzakciók levezénylése

Meghamisított beszámoló lehetséges vizsgálati módszerek:

Összes vagy a könyvelési tételek bizonyos részének elemzése elektronikus eszközök segítségével, visszaélésre utaló jelek beazonosítása érdekében és az egyes dokumentációk ellenőrzése:

Vizsgálati program lehetséges elemei:

- Szokatlan könyvelési ellenszámlák
- Periódus vége előtt könyvelt tételek
- Szokatlan időszakban (napszakban) könyvelt tételek
- Könyvelést végző személyek vizsgálata
- Könyvelési tételek leírásában végzett kulcsszavas keresés
- Utalási limitekre végzett keresés
- Vezetőség által készített becslések (céltartalék, értékvesztés stb.) alátámasztottságának vizsgálata

Hűtlen kezelés (ISA 240)

Hívhatjuk **lopásnak** vagy **sikkasztásnak** is

A könyvvizsgáló felelőssége kiterjed a beszámoló jelentős mértékű torzulását okozó cselekményekre is.

A sikkasztás hatását a kisebb cégek sokkal jobban megérik.

A könyvvizsgáló nagy valószínűséggel a lopás elfedésére irányuló lépéseket veheti észre a legkönnyebben.

Példák:

- Bizonylatok hűtlen kezelése
- Hamis számla
- Fizikai eszközök vagy szellemi tulajdon eltulajdonítása
- Meg nem kapott áru vagy szolgáltatás kifizetése/kifizettetése
- A szervezet eszközeinek személyes célú használata
- Költségek kétszeres (hitelkártyás és készpénzes) elszámoltatása

Hűtlen kezelés (ISA 240) folytatás:

Tipikusan hogyan mehet végbe:

- Gyakran alkalmazottak követik el jelentéktelen összegekre
- A vezetés is részese lehet, mivel ők vannak olyan pozícióban, hogy a hűtlen kezelést elpalástolják, nehezen kimutathatóvá tegyék
- Az eszközök hűtlen kezelésének gyakori velejárójuk a valótlan, illetve félrevezető adatok vagy dokumentumok

Korrupció

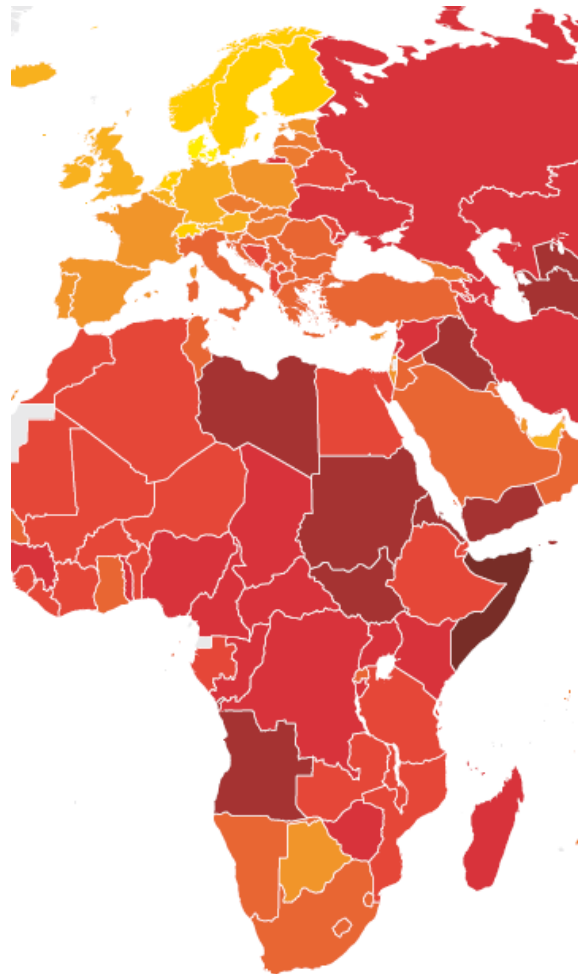
Korrupció (a latin „corrumpere” igéből = megdézsmálni, életképtelenné tenni, megvesztegetni)

- Visszaélés a bizalommal / felruházott hatalommal
- Politikai, közigazgatási vagy üzleti funkció
- Anyagi vagy nem anyagi előny
- Jogcím nélkül

Példák:

- Vesztegetés
- Csúszópénz
- Összeférhetetlenség
- Zsarolás

Korrupciós Index Transparency International:

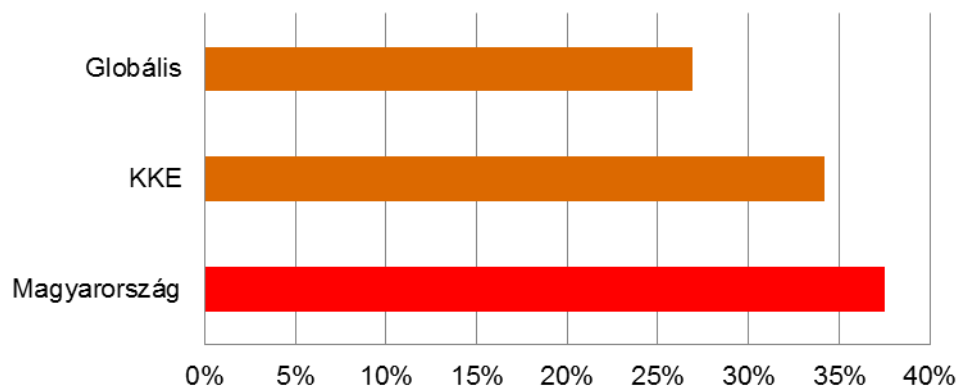
SCORE

RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE	RANK	COUNTRY/TERRITORY	SCORE
1	Denmark	92	24	Bahamas	71	47	Costa Rica	54
2	New Zealand	91	25	United Arab Emirates	70	47	Hungary	54
3	Finland	89	26	Estonia	69	47	Mauritius	54
4	Sweden	87	26	France	69	50	Georgia	52
5	Norway	86	26	Qatar	69	50	Malaysia	52
5	Switzerland	86	29	Saint Vincent and the Grenadines	67	50	Samoa	52
7	Singapore	84	30	Bhutan	65	53	Czech Republic	51
8	Netherlands	83	31	Botswana	63	54	Slovakia	50
9	Luxembourg	82	31	Cyprus	63	55	Bahrain	49
10	Canada	81	31	Portugal	63	55	Jordan	49
11	Australia	80	31	Puerto Rico	63	55	Lesotho	49
12	Germany	79	35	Poland	61	55	Namibia	49
12	Iceland	79	35	Taiwan	61	55	Rwanda	49
14	United Kingdom	78	37	Israel	60	55	Saudi Arabia	49
15	Belgium	76	37	Spain	60	61	Croatia	48
15	Japan	76	39	Dominica	58	61	Ghana	48
17	Barbados	74	39	Lithuania	58	63	Cuba	46
17	Hong Kong	74	39	Slovenia	58	64	Oman	45
17	Ireland	74	42	Cape Verde	57	64	The FYR of Macedonia	45
17	United States	74	43	Korea (South)	55	64	Turkey	45
21	Chile	73	43	Latvia	55	67	Kuwait	44
21	Uruguay	73	43	Malta	55	67	South Africa	44
23	Austria	72	43	Seychelles	55			

A PwC 2014-es Globális Gazdasági Bűnözés című felmérésének eredménye

A korrupció és vesztegetés aránya az összes jelentett csalási eset százalékában

Amint azt a PwC Vezérigazgató Felmérése is megállapította, a korrupcióra egyre nagyobb figyelem irányul, és a vezérigazgatók több mint fele aggasztónak vagy rendkívül aggasztónak tartja a korrupciót, mint a szervezetüket érintő kockázati tényezőt.

Közel minden ötödik magyarországi válaszadó nyilatkozott úgy, hogy a vállalatától kenőpénzt kértek az elmúlt két évben. Minden harmadik magyarországi válaszadó szerint vállalatuk már került hátrányba olyan versenytársaikkal szemben, amelyek az adott időszakban kenőpénzt fizetett.

Érdekellentét (Conflict of Interest):

- A vezetőségnek direkt vagy indirekt érdekeltsége van egy üzleti partnerben / beszállítóban van vevőben, mely pénzügyi előnyökhöz jut a együttműködés következtében
- Személyes kapcsolatok – család, barátok, közeli
- Feladatkörök nem megfelelő szétválasztása (Segregation of duty)

Csalásfelderítési megközelítés:

- A teljes körű vizsgálat tartalmazza a háttér átvilágítást, email vizsgálatot, személyes interjúkat és a pénzügyi kartonok áttekintését
- Beszállítók körében történt változások vizsgálata

Vagyontárgyak:

- A megfelelő információval rendelkező munkatárs vagyontárgyat vásárol, majd piaci ár felett értékesíti a vállalatnak (vice versa)
- Gyakori a földvásárlással kapcsolatos visszaélés – kiemelt beruházások előtti jogok vásárlása/eladása

Csalásfelderítési megközelítés:

- Tranzakció előtti és utáni vagyoni értékű jogok vizsgálata
- Vevő / eladó háttérvizsgálata

Pénzügyi adatok manipulálása:

- Legvalószínűbben ez vehető észre egy könyvvizsgálat során
- Motivációs tényezők lehetnek a csalással/könyveléssel kapcsolatos tranzakciók elrejtése, részvényárak növelése/bónusz elérése a pénzügyi eredmények torzításával

Csalásfelderítési megközelítés:

- A vizsgálat fókuszában a hó végi zárások, és annak korrekciói állnak
- Menedzsment kimutatások egyeztetése a pénzügyi adatokkal
- Teljes könyvelési lista vizsgálata a KPI-ok alapján

Utazás & Költségek:

- Általános csalási formák ebben a témakörben a személyes utazások költségeinek elszámolása, olyan rendezvények, személyes ajándékok vagy tevékenységek költségeinek elszámolása, melyek a cég előírásaival nem összeegyeztethetők
- Különleges problémák merülhetnek fel bizonyos iparágakban – például a gyógyszeriparban, ahol értékesítési és marketing viselkedési kódex-ek is előírják a vállalat által elvárt magatartási formát
- FCPA kivizsgálások során is releváns lehet (kenőpénz? Könyvelési és nyilvántartási előírások megsértése?)
- Köztisztviselőkhöz fűződő kapcsolatok?

Csalásfelderítési megközelítés:

- Compliance vagy csalás felderítési vizsgálatok során mindig átnézzük, az utazásokhoz és egyéb költségek elszámolásához kapcsolódó tételeket, mely azon területek egyike, melyre a belső ellenőrzés is nagy figyelmet fordít, de nem mindig a szenior menedzsment/igazgatósági tagok tekintetében illetve a kisebb értékű költségekre is kevésbé fókuszál.
- Pénzügyi veszteségek egyenként tipikusan nem nagy értékű költségeket jelentenek, de idővel a veszteségek jelentőssé válhatnak. Az Utazás & Költség-ekkel szembeni hozzáállás nem megfelelő kontrollkörnyezetre utalhat.

Egyéb csalási formák (példák):

- **Sikkasztás/Csalás – Eszközök eltulajdonítása a vállalattól**
 - Készpénz, újraértékesíthető készlet pl.: autóalkatrészek
 - Bérhez kapcsolódó csalások – többszörös fizetések / nem létező munkavállalók
- **Beszerzési csalások**
 - Csalárd kifizetések és/vagy túlárazott beszerzések
 - Soha meg nem érkezett áruk, igénybe nem vette szolgáltatások kifizetése, túlárazott beszerzések, melyek általában kenőpénzhez, lefizetéshez kapcsolódnak
 - A vállalat többet fizet árukért és szolgáltatásokért, mint amennyi elvárható lenne – vagy túl sokat rendel belőlük vagy az elvárható piaci ár feletti árat fizette értük
 - A beszerzéssel foglalkozó munkavállalók esetleges megvesztegetése a szállítók által
 - Túlzott számlák a szállítótól, melyek a beszerzési munkatársak megvesztegetésének elfedésére szolgálnak.
 - Nem létező szállítók
 - Nem létező szállítók jóváhagyása a szállítói törzsben
 - Csak egy jóváhagyott számla szükséges a kifizetés indításához a rendszerben
 - Számlák postafiók címmel vagy olyan címmel, mely a csalóhoz tartozik

Egyéb csalási formák (példák):

- **Szellemi tulajdon ellopása**

- Bizonyos piacokon nehéz érvényesíteni a versenytilalmi kikötéseket

- **Párhuzamos üzletek**

- Saját vállalkozás működtetése a munkaidőben és a munkaadó eszlőzeit használva

- **Szerződésekhez kapcsolódó csalások**

- Nagy szerződések/projektek jó lehetőséget biztosítanak csalás elkövetéséhez
- Ajánlattételben való összejátszás => A beszállító hozzásegítése az ajánlat megnyeréséhez oly módon, hogy manipulálja a beszerzési/tárgyalási folyamatot
 - Oly módon kialakítani az ajánlati felhívás specifikációját, hogy az az adott szállító képesítésére/képességére legyen szabva
 - Előzetes egyeztetés és specifikációk biztosítása csak a preferált szállító számára
 - Hamis ajánlati dokumentáció elkészítése, annak érdekében, hogy úgy tűnjön további pályázók is adtak be ajánlatot
 - A preferált szállító rendelkezésére bocsátanak olyan információkat, melyet a többi pályázóval nem osztanak meg pl.: versenytársak ajánlatai, árazása

Kérdések & Válaszok

4